

**MUNI
ECON**

Veřejná politika a tvorba programů BKV_VPTP

Blok 1– verze pro online

Úvodní info

- Blok 1 předmětu Veřejná politika a tvorba programů
 - P1 Základní pojmy, principy a modely veřejné politiky
 - Bonusový test 1
 - Reader – text k bloku 1

Pokud je v textu použita červená barva jedná se o dotaz, úkol pro studenty a odpověď lze získat jedině aktivitou.

Literatura: studijní text vložený v ISu k bloku 1, powerpointová prezentace, další dostupné materiály o veřejné politice

Bonusové body

- Dobrovolné
- 2 body za účast se zapnutou kamerou
- Bonusový test max. 3 body z dnešního tutoriálu
 - Odpovědník v ISu

**MUNI
ECON**

Základní pojmy, principy a modely veřejné politiky

Veřejná politika

- Politika je cokoliv, co se vláda rozhodne učinit nebo neučinit
- Veřejná politika směřuje k naplnění cílů, které jsou chápány jako cíle/potřeby celé společnosti.

- Pozn.
 - Zájem celé společnosti x zájem většiny společnosti x zájem elity
 - Význam VP roste, jak roste „stát“

Obsah pojmu veřejná politika

Zde napomůže angličtina....

– *Polity*:

- Konkrétní nebo **existující řád**, instituce.

– *Politics*:

- **Proces** a dynamická složka vytvářené politiky.
- Ohled na různé zájmy a konflikty.

– *Policy*:

- Obsah, výsledek, materiál, **cíl**, konkrétní politika.

Konkrétní politický řád tvoří rámec (*polity*), v němž na základě strategie politického konfliktu a konsensu (*politics*) vzniká materiální stránka (*policy*)

Veřejná a sociální politika

- Vždy limituje meze svobody jednotlivce
 - Vždy ovlivňuje tržní prostředí
- Lze ji ovlivnit/využít/ignorovat, ale nelze se vyhnout jejímu vlivu
- **Dva pohledy:**
 - Idealistický: jak by to být mělo
 - Pragmatiký: jak to je, a jak to využít ke svému prospěchu

Veřejná politika jako vědní disciplína

- Nemá jednotnou definici, definice vycházejí z těchto obecných principů:
 - Politika je činěna ve jménu „veřejnosti“.
 - Politika je ve všeobecnosti iniciována a vykonávána vládou.
 - Politika je interpretována a implementována prostřednictvím veřejných i soukromých aktérů.
 - Politika je to, co vláda zamýšlí učinit, dělá i to co se rozhodne nevykonat.
- Vědní disciplína
 - Veřejná politika x politologie (politické vědy)
 - 60. léta 20st.
 - Multidisciplinarita – politologie, ekonomie, právo, sociologie,...

Hodnotové základy

- ROVNOST x SVOBODA
 - Rovnost absolutní nebo Rovnost šancí
versus
 - Svoboda až po hranici svobody druhého
- Která hodnota je důležitější?
 - Pro rozvoj společnosti?
 - Pro dlouhodobou stabilitu a růst společnosti?
 - Pro reprezentativní demokracii?
- Je možné dosahovat je současně?
- Jaké je přijatelné omezení svobody ve prospěch rovnosti šancí?
 - Pozitivní diskriminace? **Co je to? Proč ano, proč ne?**

Druhy veřejné politiky

- Aktivní VP – snaží se anticipovat možná ohrožení i rozvojové příležitosti uspokojování veřejných zájmů. Využívá metod prognózování.
- Reaktivní VP – reaguje až když je veřejný zájem reálně ohrožen
- Liberální VP – zasahuje až tam, kde individuální zájem ohrožuje uznaný veřejný zájem
- Paternalistická VP – prosazuje uznaný veřejný zájem často bez ohledu na možnou újmu individuálních zájmů nebo na měnící se povahu lidských potřeb.
- **Příklady?**

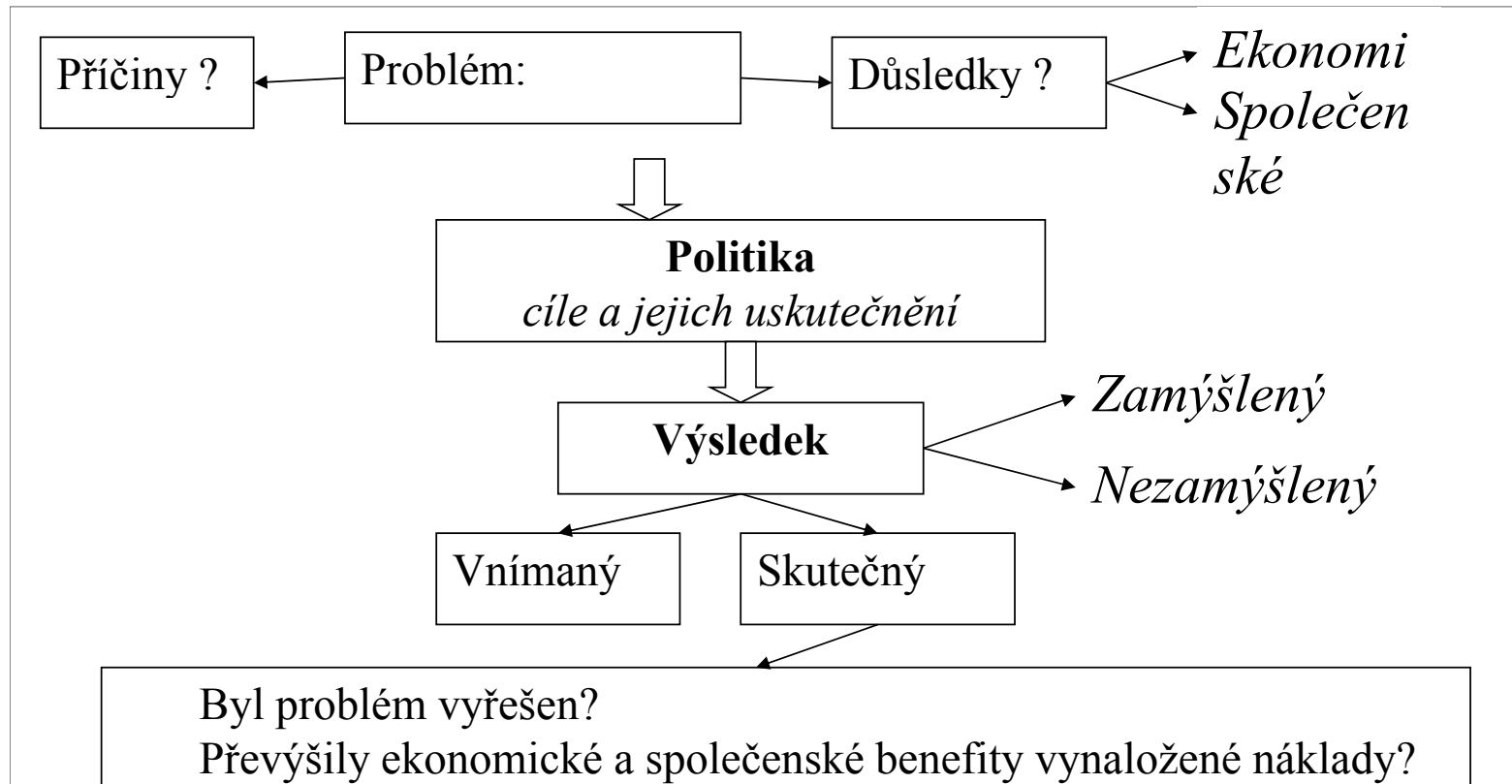
Možnosti směřování veřejné politiky

Z morálních hodnot (viz spor hodnot) a ideologie (viz druhy VP) vychází zjednodušeně dvě alternativy:

- předpoklad: **společnost a její členové jsou schopni jednat zodpovědně.**
 - Důsledek: plánování a správa.
- předpoklad, že **lidský intelekt je omezený** a je nutno použít jiné metody k řízení společnosti.
 - Důsledek: lépe je spolehnout na tržní řešení.

3. možnost?

Politika a její souvislosti

– Který výsledek je důležitější? Skutečný nebo vnímaný?

Proč je výsledek Důležitější?

– Pauza 5 min 😊

Co ovlivňuje policy?

- 1) politics ... aktéři
- 2) okolnosti – faktory (neživé události)
- 3) existující bariéry: ekonomické, fyzické,...
- 4) „Altruismus“ a cíle policy
- 5) Volba nástroje a realizace policy

Kdo je aktér?

- Aktér (Actor) je živá osoba, skupina osob nebo instituce (ve smyslu organizace)
- Je-li aktérem instituce (např. úřad), jsou/mohou být aktéry i jeho pracovníci
- Aktéry lze různě třídit – volba třídícího kritéria je podle potřeb analýzy
- Aktérem je kdokoliv, kdo tvoří, ovlivňuje nebo je ovlivněn tvorbou, realizací a hodnocením politiky nebo je účinky politiky jakkoliv dotčen
- Aktér je pojem
 - nadřazený, širší k pojmu zájmová skupina
 - Blízký k pojmu „hráč“
- Pojem zájmová skupina
 - Kdokoliv, kdo chce/má potenciál ovlivnit rozhodovatele (policy makers)
 - Jako neformální skupina
- Pojem cílová skupina
 - Aktér, nebo skupina aktérů, kteří mají být ovlivněni zamýšleným účinkem politiky

Aktéři k modelech zkoumání politiky

- Jako jedna z více proměnných
 - Koncept politického cyklu
 - Institucionalismus
- Jako hlavní předmět zájmu
 - Teorie politických sítí
 - Advocacy coalition Framework
 - Pluralismus, Korporativismus
 - Teorie zprostředkování – broker theory
 - Stakeholder teorie

Druhy aktérů

- Aktéři z hlediska:
 - úrovně působení: lokální, národní a nadnárodní
 - vnitřní struktury: homogenní, heterogenní / jednotlivci, kolektiv
 - stupně organizovanosti: formální, neformální
 - Vazbě na vládu: vládní, mimovládní
- Třídění slouží k pochopení jejich role a významu
- Každý aktér má nějaký zájem/názor/potřebu a nějakou schopnost svůj zájem prosadit, vyjednávat s ostatními, tvořit koalice, ovlivnit rozhodnutí nebo rozhodnutí přijmout, ...
 - Zjednodušeně, každý aktér má nějaký zájem a nějaký vliv (sílu). Čím je aktér silnější, tím více je nutno brát jej v úvahu (pokud jsem policy maker)

Homogenita a heterogenita aktérů

- Pokud chceme zkoumat vliv aktérů na konkrétní situaci, je nutné zvážit, za jak moc homogenní budeme považovat kolektivní aktéry
 - Kolektiv je tvořen jednotlivci...a ti mohou sledovat svoje zájmy
 - Nesouhlas jednotlivců v kolektivu, může vést ke změně kolektivního rozhodnutí/postoje
- Příklad „vláda“
 - Vláda = stát
 - Vláda = jeden aktér stojící oproti jiným aktérům např. parlament
 - Vláda = kolektiv jednotlivců hájících své zájmy/resorty

Míra formalizace	Aktéři	
	Jednotlivci	Kolektivní subjekty
Formalizovaní	Političtí vůdci Konzultanti <i>(policy analysts)</i>	Politické strany Stát, orgány veřejné správy Firmy Organizace občanského sektoru Poradenská centra Média
Neformalizovaní	Názoroví vůdci Političtí aktivisté <i>(policy entrepreneurs)</i>	Zájmové skupiny Názorové komunity <i>(epistemic communities)</i> Politické komunity <i>(policy communities)</i>

Tabulka 2.1: Formalizovaní a neformalizovaní aktéři ve veřejné politice
 Zdroj: Autoři (Potůček).

Hlavní aktéři v ČR

- Parlament
 - PSP, Senát, Kraje, obce
- Vláda
- Prezident
- Soudy
 - Ústavní soud, nejvyšší správní soud,....
- Nezávislé instituce
 - NKÚ, Ombudsman, ČNB,...
- Teoreticky servisní instituce
 - Ministerstva, státní fondy (spoluřízení nevládními aktéry)
- Armáda, Policie
- Nadnárodní, mezinárodní aktéři
 - EU, NATO, ostatní země,...
- Resortně významní aktéři
 - Např. Zdravotní pojišťovny
- Média
- ... kdo chybí pokud by to nebyl příklad na ČR?
 - Uvažujte systémově (ne o jiných názvech funkcí)

Role aktérů při policy analysis

- Z pohledu politického cyklu
 - Při formulaci
 - Při selekci
 - Při implementaci
- Identifikace „významných“ aktérů v jednotlivých fázích
 - Kdo rozhoduje?
 - Kdo může vetovat
- Postup identifikace
 - intuitivní x různé metody měření vlivu
 - Pokud neznám prostředí, mohu udělat zásadní chyby při intuitivním určování vlivu

Určení vlivu (síly) aktérů

- Výkladem formálních pravidel
- Výzkumem mezi aktéry – jejich názorem
- Analýzou minulých rozhodnutí
 - Rozhodnutí o alokaci veřejných zdrojů
 - Prosazení deklarovaného zájmu
- Kombinace různých metod s cílem poznat skutečnost

Identifikace zájmu aktérů

- Identifikace deklarovaného zájmu
- Výzkum názorů aktéra s cílem zjistit „nedeklarované“ záměry
 - Výzkum názorů ostatních aktérů na zájem aktéra
- Analýza minulého chování a rozhodování

- Aktér může, ale nemusí dát najevo skutečný zájem!
- Kombinace různých metod s cílem poznat skutečnost
- Problém – postihnout detaily...ale neutopit se v marginalitách
- Problém - zjistit „pravdu“ o síle, zájmech aktérů

Literatura

- Základní
 - Workbook OPVK modul 1 a 2
- Doporučená
 - Cairney P: Understanding Public Policy - kpt.1,2
 - Peters G.: Advanced Introduction to Public Policy – kpt.1,2
 - Colebatch: Úvod do policy – kpt. 1,2

– Pauza 5min

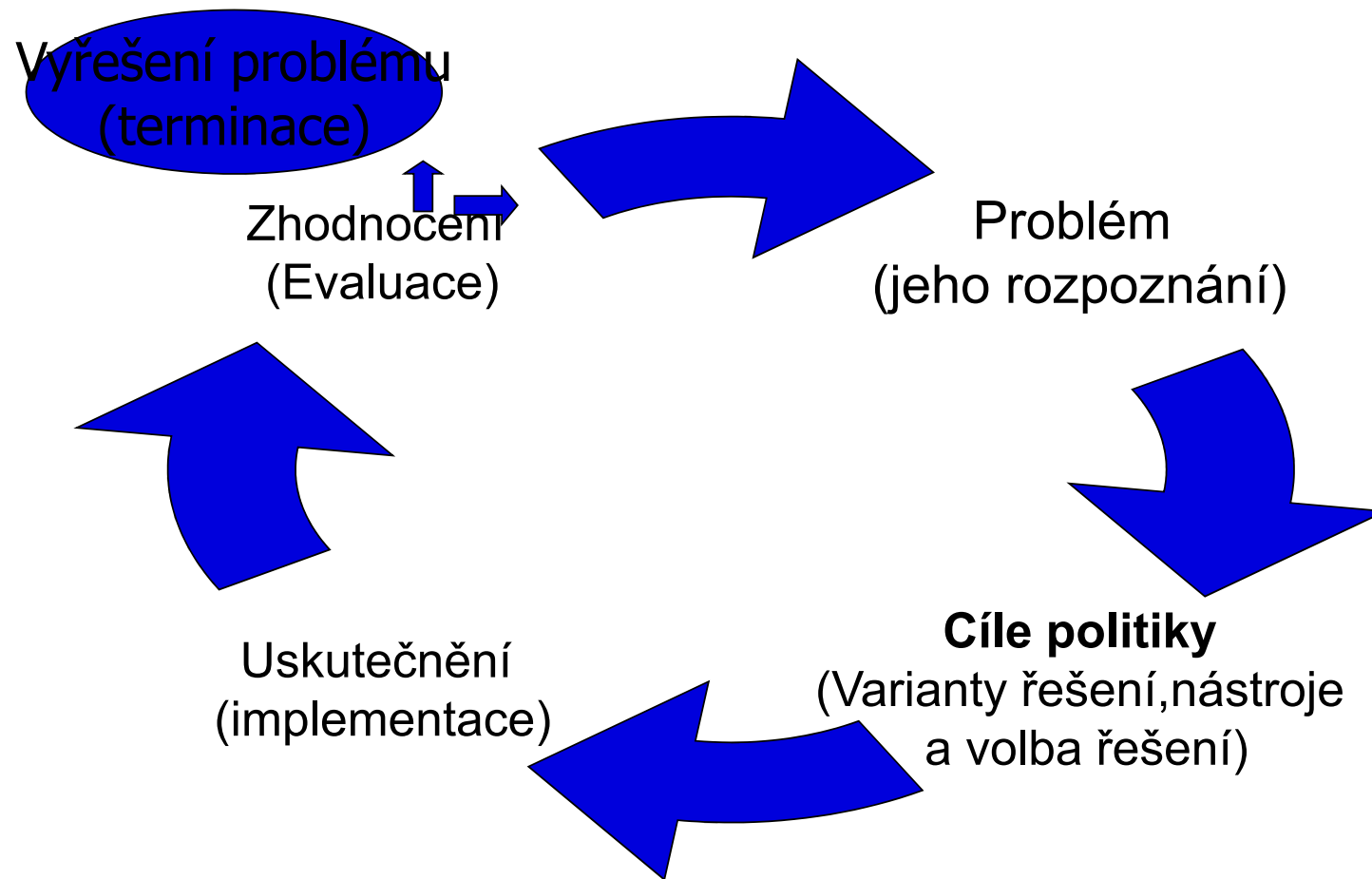
Modely veřejné politiky - k čemu slouží?

- Uspořádat a zjednodušit realitu
- Určit co je důležité
- Uchopit realitu
- Nasměrovat výzkum
- Nabídnout vysvětlení

Jak zkoumat veřejnou politiku

- Tradičně
 - Koncept politického cyklu
 - Koncept racionality (comprehensive rationality) / ohraničené racionality
- Další
 - Politické sítě, Advocacy Coalition Framework
 - Multi level governance
 - Punctuated equilibrium
 -
- Přístup
 - Normativní – jak by to mělo být
 - Pozitivní – jak to je

RE: Politický cyklus - proces

Koncept politického cyklu – problémy fází

- Rozpoznání problémů
 - Co je problém, jaké jsou příčiny
- Výběr variant, formulace cílů
 - „racionální“ volba ?
 - Správná formulace cíle
- Implementace
 - Podmínky uskutečnění
 - Vliv aktérů a faktorů
- Evaluace
 - Děje se?
 - Jak se dělá
- Terminace
 - Ukončení x neukončení politiky - role vzniklých institucí...

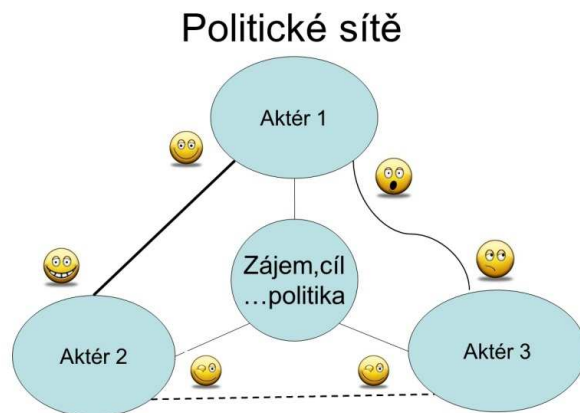
Koncepce politických sítí

Zúčastnění aktéři (politici, odborníci, úředníci, zájmové skupiny,..) ovlivňují výsledek prostřednictvím vlastního nasazení a angažovanosti, přičemž podléhají vlivu pravidel a postupů.

Z různých kombinací aktérů a pravidel jsou různé výstupy. Ty jsou ovlivněny:

- Sílou vazeb mezi aktéry.
- Stupněm flexibility systému.
- Právním a tržním prostředím.
- Druhem sítě (např. otevřenost x uzavřenost vůči novým aktérům).

Akcentován je důraz na nehierarchické pojetí procesu interakcí.

Sítě mohou být stabilní i nestabilní.
Např. iron triangle – stabilní sít v USA
(zájmové skupiny, vládní agentury, kongres)

Příloha - Hlavní přístupy ke zkoumání politiky

Úkol samostudium: rozumět základním rozdílům v teoriích, chápat jejich význam

		Metoda teoretické konstrukce	
		Deduktivní	Induktivní
Jednotka analýzy	jednotlivec	Teorie racionální volby (Veřejná volba)	Sociologický individualismus (Ekonomie blahobytu)
	kolektiv	Analýza tříd (Marxismus)	Teorie zájmových skupin (Pluralismus/Korporativismus)
	struktura	Institucionalismus (Analýza transakčních nákladů)	Socio-historický Neoinstitucionalismus (Statism)

– Bonusový test 1